



«نشریه علمی-پژوهشی آموزش و ارزشیابی»

سال دهم - شماره ۴۰ - زمستان ۱۳۹۶

ص. ص. ۱۴۹-۱۲۹

فرا تحلیل رابطه‌ی هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی در پایگاه‌های اطلاعاتی فارسی زبان

سید محمد سید کلان^۱

صادق ملکی آوارسین^{۲*}

حسین نجفی^۳

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۵/۰۸/۱۶

تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۱۳۹۶/۰۵/۳۱

چکیده

با توجه به اهمیت نقش هوش هیجانی در پیشرفت تحصیلی، هدف پژوهش حاضر عبارت از فرا تحلیل تحقیقات انجام شده پیرامون رابطه میان هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی می‌باشد. این پژوهش با استفاده از تکنیک فرا تحلیل با یکپارچه کردن نتایج حاصل از انجام تحقیقات مختلف، میزان اندازه اثر رابطه هوش هیجانی با پیشرفت تحصیلی را مشخص نموده است. جامعه آماری پژوهش را، کلیه تحقیقات انجام شده تا مورخ ۱۳۹۲/۴/۲۰ تشکیل می‌داد که براساس روش نمونه‌گیری غیراحتمالی هدف‌مند، ۱۶ سند پژوهشی به عنوان نمونه آماری انتخاب شد. ابزار پژوهش عبارت از چک لیست فرا تحلیل بود. روش فرا تحلیل استفاده شده در این تحقیق، رویکرد ترکیب هانترو و اشمیت بود که تفسیر نتایج آن مبتنی بر مدل کوهنی انتخاب شده است. نتیجه تحقیق نیز نشان داد، رابطه بین هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی معنادار بود، چرا که میزان اندازه اثر رابطه بین هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی معادل ۰/۴۳۲ به دست آمد که براساس تفسیر کوهنی بالاتر از حد متوسط می‌باشد. در نتیجه، هوش هیجانی بالاتر ارتباط معناداری با پیشرفت تحصیلی دارد.

واژگان کلیدی: فرا تحلیل، هوش هیجانی، پیشرفت تحصیلی، موفقیت تحصیلی، پایگاه اطلاعاتی فارسی

زبان

۱. دانشجوی دکتری دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

۲. گروه علوم تربیتی، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران.

* نویسنده مسئول s.maleki@iaut.ac.ir

۳. استادیار گروه علوم تربیتی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

A Meta-Analysis of the Relationship between Emotional Intelligence and Academic Achievement in Persian Speakers Databases

Seyyed Mohammad Seyyed Kalan
Sadegh Maleki Avarsin
Hosien Najafi

Date of receipt: 2016.11.06
Date of acceptance: 2017.08.22

Abstract

Given the importance of emotional intelligence in academic achievement, the purpose of this study is a meta-analysis of the studies which were conducted on the relationship between emotional intelligence and academic achievement. Through meta-analysis method, this study integrates the results of various studies and then determines the effect size of the relationship between emotional intelligence and academic achievement. The population composed of all the research done up to 1392/4/20. Through the non-probabilistic targeted sampling method, 16 research documents were selected as the research samples. The research tool for the study was meta-analysis checklist. Meta-analysis method used in this study was based on the Hunter and Schmidt's approach to model-based interpretation of the Cohen model. The results showed a significant relationship between emotional intelligence and academic achievement since the effect size of the relationship between emotional intelligence and academic achievement, (432.0), was above average, interpreted according to Cohen. It can be concluded that higher emotional intelligence has a significant correlation with academic achievement.

Keywords: emotional intelligence, academic achievement, meta-analysis, databases of Persian speakers

مقدمه

در هر نظام آموزشی پیشرفت تحصیلی یادگیرندگان یکی از شاخص‌های موفقیت در فعالیت‌های تعلیم و تربیت است بطوری که موفقیت و پیشرفت تحصیلی را یکی از ملاک‌های کارایی درونی نظام آموزشی محسوب می‌کنند. بنابراین یکی از مسائل مهم در نظام‌های آموزشی ایجاد شرایط لازم برای پیشرفت تحصیلی است. امروزه با گذشت زمان، بزرگترین دغدغه‌ی نظام‌های آموزشی، پدیده "افت تحصیلی" بوده است که نقطه‌ی مقابل آن در جهان "پیشرفت یا موفقیت تحصیلی" محسوب می‌شود. پیشرفت تحصیلی را توانایی آموخته شده یا اکتسابی حاصل از دروس ارائه شده یا به عبارت دیگر توانایی آموخته شده یا اکتسابی فرد در موضوعات آموزشی می‌دانند که به وسیله آزمون‌های استاندارد شده اندازه‌گیری می‌شود (سیف، ۱۳۸۴). پیشرفت تحصیلی عموماً به دانش و مهارت‌های آموخته شده یا اکتسابی فرد در موضوعات آموزشی اطلاق می‌شود (بوسری، ۲۰۰۰). این اصطلاح به معنای مقدار یادگیری آموزشی و موفقیت تحصیلی فرد نیز آمده است (تمنایی‌فر، صدیقی ارفعی و سلامی محمدآبادی، ۱۳۸۹). بنابراین آنچه که دانش‌آموزان در آموزشگاه فرا می‌گیرند و نتایج یادگیری آنها با ابزارهای خاصی مورد ارزشیابی قرار می‌گیرد؛ به همان نتایج قابل قبول در یادگیری افراد در طول سال تحصیلی، پیشرفت تحصیلی گویند. در حال حاضر دغدغه اصلی اغلب والدین و مسئولین آموزشی این است که چگونه و با چه اقداماتی به پیشرفت تحصیلی فرزندان و دانش‌آموزان و یا دانشجویان خود کمک کنند؟ تهیه انواع کتب کمک آموزشی، تدریس خصوصی، شرکت در کلاسهای فوق برنامه و جبرانی، حضور در کلاسهای کنکور و غیره مجموعه اقداماتی است که برای رفع این دغدغه‌ها مشاهده می‌شود ولی با این حال نتایج امتحانات نهایی نگران کننده است به عنوان مثال میانگین نمرات دانش‌آموزان در خرداد ۱۳۹۴ رشته ریاضی در کل کشور ۱۳،۲۳ و در تجربی ۱۲،۸۷ است و در انسانی ۱۰،۲۶ است یعنی بطور میانگین دانش‌آموزان ۴۰ درصد از مطالب را یاد نگرفته‌اند. این که چرا این نتایج بدست آمده است؟ در نگاه کلی می‌توان به دو دسته عوامل بیرونی و درونی اشاره کرد. از میان عوامل بیرونی می‌توان به موقعیت یادگیری، مشارکت فراگیران در امر یادگیری، کتب درسی، وسایل کمک آموزشی، روش تدریس و غیره اشاره کرد. همچنین عواملی مانند آمادگی فراگیر، هوش عمومی، استعداد، انگیزه، نیاز به پیشرفت، خودپنداره و ... را به عنوان عوامل درونی مطرح کرد (طالب‌زاده نوبریان و نوروزی، ۱۳۹۰). پس با این وجود، عوامل مختلفی می‌تواند در کسب این موفقیت تأثیرگذار باشد که یکی از آنها، عامل درونی مهم بنام "هوش هیجانی" است که در سال‌های اخیر نظر محققان زیادی را به خود جلب نموده است. کاتن و ویکلوند^۱ (۲۰۰۵) بیان می‌کنند هر پژوهشی در خصوص تأثیر بالقوه هوش هیجانی بر

1- Busari

2- Cotton & Wikelund

عملکرد تحصیلی می‌تواند چارچوب خاصی را پیروی کند. در اساس، اهمیت هوش هیجانی بر پیشرفت- تحصیلی زیاد معنادار گزارش شده است چراکه نتایج مطالعات حاکی از آن است.

مطالعات زیادی اذعان دارند که عوامل آموزشی و فردی با ماهیت شناختی و اجتماعی دارای بیشترین تأثیر در زمینه‌ی پیشرفت تحصیلی هستند (میگدلی، کاپلان، میدلتن و ماینر^۱، ۱۹۹۸). کوخ، جوریچ، ای^۲ (۲۰۰۸) هوش هیجانی را در برنامه‌ریزی کارهای مشاوره‌ای و آموزشی مدرسه جهت تسهیل رشد مثبت در یادگیری، اثربخش دانسته است.

برای مدتی بیش از یکصدسال بهره هوشی (IQ) به عنوان معیاری برای سنجش هوش فردی محسوب می‌شد. آزمون بهره هوشی تنها شاخصی بود که نشان دهنده‌ی توانایی یادگیری فردی به شمار می‌رفت، که در سال‌های اخیر مورد بحث و چالش محافل علمی قرار گرفت (آقاپار و شریفی در آمدی، ۱۳۸۶). در حالت کنونی نیز از نظر متخصصان روانشناسی، بهره هوشی تنها ۴ درصد از سهم موفقیت در دنیای واقعی را به خود اختصاص می‌دهد (گلمن^۳، ۱۹۹۸). اما، امروزه هوش هیجانی به عنوان مؤلفه‌ای قابل قبول در عرصه‌ی یادگیری، توانسته است در توسعه و رشد یادگیری افراد مثر ثمر واقع شود. برای همین بسیاری از محققان، توانایی‌های هیجانی و عاطفی افراد را در امر یادگیری تأیید نموده‌اند (چرنیس^۴، ۲۰۰۲). نتایج بسیاری از تحقیقات نیز نشان داده است که هوش هیجانی بیش از ضریب هوشی در موفقیت، زندگی و تحصیل افراد نقش ایفاء می‌کند (گلمن، ۱۹۹۵؛ پارکر، سامرفیلد، حاقان و ماجسکی^۵، ۲۰۰۴). هوش هیجانی، امروزه اصطلاح فراگیری است که مجموعه گسترده‌ای از مهارت‌ها و خصوصیات فردی را در بر گرفته و به آن دسته از مهارت‌های درون فردی و بین فردی اطلاق می‌گردد که فراتر از حوزه مشخصی از دانش‌های پیشین، چون هوش بهر و ... سبقت گرفته است (سیدکلان، صوری و ملکی آوارسین، ۱۳۹۱). بنابر این می‌توان اذعان نمود که هوش هیجانی در عصر جدید، بیش از هوش بهر در موفقیت افراد (تحصیلی و شغلی) می‌تواند نقش داشته باشد.

در پاسخ به سؤال اینکه هوش هیجانی چیست؟ افراد زیادی به تعریف این مفهوم پرداخته‌اند. در سال ۱۹۹۰ پیتز سالووی و مایر اصطلاح هوش هیجانی را به عنوان شکلی از هوش اجتماعی که شامل توانایی در کنترل احساسات و عواطف خود و دیگران و توانایی تمایز قائل شدن بین آنها و استفاده از این اطلاعات به عنوان راهنمایی برای فکر و عمل فرد به کار بردند (چرنیس، ۲۰۰۱). دیگران نیز هر کدام در مفهوم سازی این سازه تلاش زیادی نموده‌اند که در حالت کلی، هوش هیجانی را استفاده هوشمندانه از عواطف می‌دانند که می‌تواند افراد را در اتخاذ تصمیم‌گیری‌های مناسب زندگی یاری رساند (وی‌سینگر^۶،

1- Migdely, Kaplan, middleton & meaner

2- Cox, Judith E

3- Golman

4- Cherniss

5- Parker, Summerfeldt, Hogan, & Majeski

6- Weisinger

۱۹۹۸؛ کی - یراستد^۱، ۱۹۹۹؛ مایر، سالوی و کارسو^۲، ۲۰۰۰؛ هین^۳، ۲۰۰۴؛ مایکولاجسک، پتریدج، کامنز و لومینت^۴، ۲۰۰۹). به رغم تحقیقات فراوانی که در زمینه‌ی هوش هیجانی صورت گرفته، هنوز هم در مورد هوش هیجانی و اجزاء تشکیل دهنده آن توافق نظری حاصل نشده و اگر به ادبیات موجود در این زمینه رجوع شود می‌توان ملاحظه کرد که دانشمندان مختلف از جمله سالووی و مایر (اکبرزاده، ۱۳۸۳؛ خائف الهی و دوستار، ۱۳۸۲) گلمن (۱۹۹۵ و ۱۹۹۸) بار- آن^۵، وی سینگر (۱۹۹۸) هر کدام اجزای هوش هیجانی را به صورتی متفاوت، مورد نظر قرار داده‌اند.

مایر و همکارانش مدل‌های هوش هیجانی را به دو دسته کلی تقسیم کرده‌اند: الف) مدل توانایی (ب) مدل ترکیبی (مایر و همکاران، ۲۰۰۰). در مدل توانایی، مایر و سالووی (۱۹۹۰-۱۹۹۳) هوش- هیجانی را نوعی هوش اجتماعی دانسته و در پنج حیطه خودآگاهی، خودکنترلی، خودانگیزی، هوشیاری - اجتماعی و تنظیم روابط خلاصه شده است و در مدل ترکیبی نیز می‌توان به مدل‌های بار - آن (۱۹۹۷) و مدل گلمن (۱۹۹۵ و ۱۹۹۸) اشاره کرد که هوش هیجانی مجموعه‌ی توانایی‌ها، قابلیت‌ها و مهارت‌هایی است که فرد برای سازگاری مؤثر با محیط و بدست آوردن موفقیت در زندگی محسوب می‌گردد (بار - آن و پارکر^۶، ۲۰۰۰). به هر حال، علارغم توجه محققان به مدل‌های هوش هیجانی در تحقیقات خویش، اکثر آنها به این سازه بدین‌گونه می‌نگرند که این سازه بیش از هوش شناختی می‌تواند در زندگی و موفقیت- های افراد به کار آید.

از نظر گلمن (۱۹۹۵) هوش شناختی تنها ۲۰ درصد پیشرفت تحصیلی را پیش‌بینی می‌کند و مابقی آن یعنی ۸۰ درصد آن از طریق هوش هیجانی قابل توجیه است. پژوهش‌های بسیاری در خارج از کشور به اهمیت قابلیت‌های هوش هیجانی در پیشرفت تحصیلی تأکید ورزیده‌اند؛ بطوری که رابطه آن مثبت و معنادار گزارش شده است (بطور مثال: بارکت^۷ و همکاران، ۲۰۰۳؛ ماجسکی^۸ و همکاران، ۲۰۰۴؛ پارکر^۹ و دیگران، ۲۰۰۴؛ پارکر، سامورفلت^{۱۰} و همکاران، ۲۰۰۴؛ مارکوز و همکاران^{۱۱}، ۲۰۰۶؛ ادیمو^{۱۲}، ۲۰۰۷؛ ورنون و همکاران، ۲۰۰۸؛ مک کن و همکاران^{۱۳}، ۲۰۱۱). کواتر^{۱۴} و همکاران وی (۲۰۱۲) نیز اثر مدل شایستگی‌های هوش هیجانی بر پیشرفت تحصیلی را مثبت و مستقیم برآورد کرده‌اند. همچنین در گزارش

1- KierStead
2- Mayer, Salovey & Caruso
3- Hein
4- Mikolajczak, Petrides, Coumans & Luminet
5- Bar - On
6- Parker
7- Brackett
8- Majeski
9- Parker
10- Summerfeldt
11- Marquez
12- Adeyemo
13- MacCann
14- Qualter

پیتون و همکاران^۱ (۲۰۰۸) آمده است پژوهش‌های انجام‌یافته در خصوص تأثیر هوش هیجانی بر پیشرفت تحصیلی نشان می‌دهد که یادگیری عاطفی و اجتماعی، پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان را بهبود می‌بخشد.

علاوه بر آن محققان ایرانی نیز به اهمیت و نقش هوش هیجانی در پیشرفت و موفقیت تحصیلی اذعان نموده‌اند که بطور مثال می‌توان بر تحقیقات امینی، تمنایی فر و سجادی‌راد (۱۳۸۸)، پیشقدم و قسولی (۱۳۸۷)، بشارت، شالچی و شمسی‌پور (۱۳۸۵)، نوبریان و نوروزی (۱۳۹۰)، چینی‌پرداز، غفوریان - بروجردنیا، پاسالار، شیروی‌خوزانی و کشاورز (۱۳۹۰)، طالبزاده و نوروزی (۱۳۹۰)، نورعلی و عابدین (۱۳۸۹)، حنیفی و جویباری (۱۳۸۹)، لعلی‌فاز و عسگری (۱۳۸۷)، تمنایی فر و همکاران (۱۳۸۹)، خلیلی‌آذر (۱۳۸۶)، فرم‌پینی‌فراهانی، عبدالملکی و رشیدی (۱۳۸۷)، لطفی‌عظیمی (۱۳۸۵)، نیکوگفتار (۱۳۸۸)، اکبری و آقاییوسفی (۱۳۸۹)، شیخ‌الاسلامی و احمدی (۱۳۹۰)، نورعلی و عابدین (۱۳۹۰) و شریفی، گنجی، هاشمیان و نجفی‌زند (۱۳۹۰) اشاره کرد که همگی بر رابطه‌ی معنادار هوش هیجانی با متغیر پیشرفت تحصیلی اتفاق نظر دارند. بنابراین می‌توان ادعا نمود که هوش هیجانی به عنوان یکی از سازه‌های مهم در پیشرفت و موفقیت تحصیلی (مایر و سالوی، ۱۹۹۰) نقش بسزایی در نظام تعلیم و تربیت دارد. شناخت این سازه از چند بعد اهمیت دارد: ۱- از لحاظ نظری و پرداختن به آن در حوزه عمل، موجب گسترش و توسعه دامنه این علم خواهد شد. ۲- از لحاظ کاربردی، آموزش هوش هیجانی می‌تواند در کیفیت بخشی پیشرفت و عملکرد تحصیلی افراد مثر ثمر واقع شود.

با توجه به یافته‌های تحقیقاتی فوق و نتایج حاصل از آنها در خصوص رابطه‌ی بین هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی، به نظر می‌رسد که انجام یک فراتحلیل، به روشن ساختن مقدار واقعی رابطه بین هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی کمک نماید. بنابر این، پژوهش حاضر بر آنست تا با استفاده از الگوی - پژوهشی فراتحلیل، میزان رابطه بین هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی را با توجه به رویکرد مدل کوهن مورد بررسی قرار دهد. از این رو باید گفت، فراتحلیل^۲ وسیله‌ای است برای ترکیب کمی اطلاعات حاصل از چند تحقیق و در نتیجه، کشف روابط تازه‌ای که از مطالعات جداگانه و انفرادی قابل حصول نیست (حاتمی، ۱۳۸۵). به عبارتی، فراتحلیل می‌تواند گزارش‌های گوناگون و متنوع پژوهشی، نوشته‌های بلا تکلیف و بدون استفاده آرشیو کتابخانه‌ها، مراکز پژوهشی سازمان‌ها و دستگاه‌ها را از سرگردانی نجات دهد. در این امر نیز تردید نیست که ترکیب نتایج و استفاده از پژوهش‌های انجام شده پیشین (به عنوان واحد تحلیل) برای به دست آوردن یک تصویر کلی و بدون ابهام از یک موضوع پژوهشی، به مراتب مفیدتر و مؤثرتر از تعریف طرح‌های پژوهشی جدید در آن موضوع است (هومن، ۱۳۸۷). با توجه به مبانی نظری و پیشینه تحقیق در باب متغیر هوش هیجانی و تأثیر آن بر پیشرفت تحصیلی، محققین زیادی به

1- Payton et al.

2- Meta-Analysis Method.

این موضوع پرداختند. مهم‌ترین شاخصی که این پژوهش‌ها به دست می‌دهند، تنها معنادار بودن آزمون‌ها است، درحالی که این آزمون‌های معناداری، هیچ‌گونه اطلاعاتی درباره میزان رابطه و تاثیرمتغیر مستقل بر متغیر وابسته به دست نمی‌دهند. بنابراین اجرای فراتحلیل می‌تواند اطلاعات دقیق‌تر و مؤثرتری از میزان رابطه و تأثیر هوش هیجانی بر پیشرفت تحصیلی ارائه نماید. بنابراین، با توجه به مباحث بالا، این تحقیق در پی پاسخ به سوالات زیر است:

- ۱- آیا هوش هیجانی بر پیشرفت تحصیلی تأثیر دارد؟
- ۲- اندازه اثر هوش هیجانی بر پیشرفت تحصیلی چقدر است؟

روش پژوهش

در این پژوهش از فراتحلیل به عنوان یک تکنیک آماری جهت تعیین، جمع‌آوری، ترکیب و خلاصه نمودن یافته‌های پژوهشی با موضوع رابطه بین متغیرهای هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی یا موفقیت تحصیلی استفاده شده است. ابتدا با استفاده از کلید واژه‌های هوش هیجانی، پیشرفت تحصیلی و موفقیت تحصیلی و فراتحلیل در بانک‌های اطلاعات نشریات فارسی زبان کشور (موتور جستجوی Google، سایت‌های علمی معتبر فارسی زبان ایرانی همچون؛ Magiran.com، Irandoc.ir، Sid.ir و ...)، تمام مقاله‌های منتشر شده که به نحوی به بررسی رابطه هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی در ایران پرداخته‌اند، گردآوری شدند. در مجموع از ۱۰۴ مقاله یا پژوهشی که در فاصله سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۲ انجام شده بودند، ۱۶ مطالعه (حجم نمونه ۴۰۳۵) با استفاده از روش نمونه‌گیری غیر احتمالی هدفمند ملاک ورود به فراتحلیل را داشتند. از آنجایی که تحقیق حاضر از نوع فرا تحلیل می‌باشد؛ لذا شیوه اصلی در فراتحلیل نیز، ترکیب نتایج است (عریضی، عابدی و احمدی‌فروشانی، ۱۳۹۲) که معمولاً پس از تبدیل آماره‌ها به شاخص r و برآورد اندازه اثر مورد استفاده قرار می‌گیرد (هومن، ۱۳۸۷). به منظور انتخاب پژوهش‌های اولیه ملاک‌های ذیل تعیین شد:

۱. پژوهش‌های تجربی و نیمه‌تجربی که در آن‌ها نتایج هر دو گروه آزمایش و گواه محاسبه شده بود، انتخاب و پژوهش‌هایی که داده‌های ناکافی برای محاسبه اندازه اثر داشتند کنار گذاشته شدند.
 ۲. مقالاتی که شامل نتایج یکسان یا قابل قیاس بودند، انتخاب شدند. مطالعاتی که از آزمون‌های مختلفی برای نتایج پژوهش خویش استفاده کرده بودند، کنار گذاشته شدند.
- به منظور انتخاب پژوهش‌های اولیه ابتدا کلیدواژه‌های معتبر بر اساس پیشینه‌ی پژوهش به منظور استفاده در جستجوی اولیه تعیین شدند. برای این فراتحلیل کلیدواژه‌ها برای متغیر مستقل عبارت از؛ هوش هیجانی، هوش عاطفی بودند و برای متغیر وابسته؛ پیشرفت تحصیلی و موفقیت تحصیلی موردنظر بود که شرایط لازم را برای ورود به فراتحلیل کسب می‌کرد.

در این پژوهش ضریب همبستگی به عنوان برآورد کننده اندازه اثر در هر مطالعه انتخاب شد. پس از ورود داده ها به نرم افزار و تحلیل حساسیت، اندازه اثر ترکیبی متغیرها در دو مدل ثابت و تصادفی محاسبه گردید. بعلاوه جهت بررسی سوگیری انتشار از نمودار کیفی استفاده شده است. برای تفسیر نتایج نیز از نظام تفسیری کوهن^۱ (۱۹۸۸) استفاده گردید. همچنین از نرم افزار جامع فراتحلیل ویرایش^۲ (CMA) و به روش ترکیب اندازه اثر برای تحلیل نهایی استفاده شد. قبل از تجزیه استنباطی داده ها، ابتدا به توصیف داده های مربوط به روش های آماری به کار رفته در زمینه بررسی رابطه بین هوش هیجانی با پیشرفت تحصیلی پرداخته شده است (جدول ۱).

جدول ۱. وضعیت فراوانی نمونه‌ها براساس روش آماری مورد استفاده

Table 1
Frequency of Samples Based on the Statistical Method Used

درصد Percent	فراوانی frequency	روش آماری statistical method
.06	1	تحلیل واریانس و کوواریانس Analysis of variance and covariance
.06	1	تحلیل رگرسیون Regression analysis
.50	8	آزمون همبستگی پیرسون Pearson correlation
.06	1	تحلیل واریانس و T مستقل ANOVA and independent T
.19	3	ضریب همبستگی و T مستقل The correlation coefficient and independent T
.13	2	ضریب همبستگی و تحلیل رگرسیون Correlation and regression analysis
100	16	جمع کل Total

نتایج به دست آمده از جدول ۱ نشان می‌دهد در تحقیقات مربوط به هوش هیجانی و پیشرفت-تحصیلی از آزمون ضریب همبستگی پیرسون بیشتر استفاده شده است. اما برای دریافت اطلاعات دقیق‌تری از پژوهش‌های برگزیده به عنوان نمونه پژوهش لازم بود تا این اطلاعات در یک وضعیت مقایسه‌ای در قالب چک لیست فراتحلیل ارائه گردد (جدول ۲)

1- Cohen

2- Comprehensive Meta-Analysis-V2.2.064

جدول ۲. خلاصه اطلاعات مربوط به پژوهش‌های نمونه

Table 2

summarizes the information about the research sample

ردیف Row	پژوهش Research	محل پژوهش Place of Research	سال اجرا Year of run	ابزار Instrument	نوع آزمون exam type	تعداد نمونه number of sample
1	لعلی فاز و عسگری Asgari & Lali phase	مشهد Mashhad	1387	پرسشنامه هوش هیجانی بار- ان (۱۹۹۷) Bar-on EI Q(1997)	همبستگی پیرسون Pearson correlation	60
2	خلیلی آذر Khalil Azar	تهران Tehran	1386	پرسشنامه هوش هیجانی بار- ان (۱۹۹۷) Bar-on EI Q(1997)	همبستگی پیرسون Pearson correlation	120
3	نیکوگفتار Nikoogoftar	تهران Tehran	1388	خودسنجی هوش هیجانی(شات و دیگران، ۱۹۹۸) EI Q of Shat & et al.(1998)	تحلیل واریانس و کوارینانس Analysis of variance and covariance	40
4	تمنایی فر و همکاران Tamannaye far & et al.	کاشان	1389	پرسشنامه هوش هیجانی بار- ان (۱۹۹۷) Bar-on EI Q(1997)	ضریب همبستگی و T مستقل The correlation coefficient and independent T	605
5	شریفی و همکاران Sharifi & et al.	تهران Tehran	1390	خودسنجی هوش هیجانی(شات و دیگران، ۱۹۹۸) EI Q of Shat & et al.(1998)	همبستگی و تحلیل رگرسیون Correlation and regression analysis	402
6	طالب زاده و نوروزی Talebzade & Nooruzi	تهران Tehran	1390	پرسشنامه هوش هیجانی سبیریا شرینگ(۱۹۹۵) Sibrya shering EI Q(1995)	همبستگی پیرسون Pearson correlation	127
7	چینی پرداز و همکاران Chinipardaz & et al.	تهران Tehran	1390	پرسشنامه هوش هیجانی بار- ان (۱۹۹۷) Bar-on EI Q(1997)	همبستگی پیرسون Pearson correlation	70
8	حنیفی و جویباری Hanifi & Juybari	تهران Tehran	1389	پرسشنامه هوش هیجانی سبیریا شرینگ(۱۹۹۵) Sibrya shering EI Q(1995)	ضریب همبستگی و T مستقل The correlation coefficient and independent T	380
9	تمنایی فر و همکاران Tamannaye far & et al.	کاشان Kashan	1389	پرسشنامه هوش هیجانی بار- ان (۱۹۹۷) Bar-on EI Q(1997)	همبستگی پیرسون Pearson correlation	400

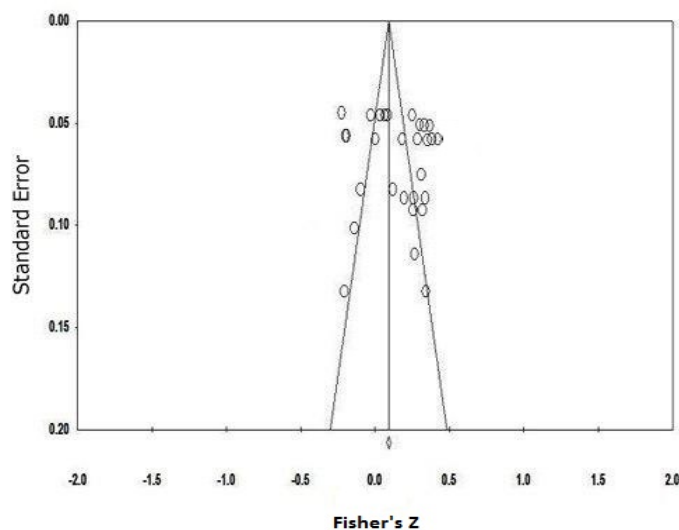
120	همبستگی پیرسون Pearson correlation	پرسشنامه هوش هیجانی سیبریا شرینگ (۱۹۹۵) Sibrya shering EI Q(1995)	1387	قروه Qorveh	فرمیهنی فراهانی و همکاران Farmihani farahani & et al.	10
100	همبستگی پیرسون Pearson correlation	پرسشنامه هوش هیجانی بار- ان (۱۹۹۷) Bar-on EI Q(1997)	1385	تهران Tehran	لطفی عظیمی Lotfi Azimi	11
133	ضریب همبستگی و تحلیل رگرسیون Correlation and regression analysis	پرسشنامه هوش هیجانی بار- ان (۱۹۹۷) Bar-on EI Q(1997)	1389	دزفول Dezful	اکبری و آقا یوسفی Akbari & Agha Yousefi	12
328	همبستگی پیرسون Pearson correlation	پرسشنامه هوش هیجانی بار- ان (۱۹۹۷) Bar-on EI Q(1997)	1387	مشهد Mashhad	پیشقدم و قنسولی Pishgadad & Gansuli	13
386	ضریب همبستگی و تحلیل رگرسیون Correlation and regression analysis	پرسشنامه رگه هوش هیجانی پترایدز و فارنهام (۲۰۰۱) Trait EI (Petrides and (Furnham, 2001)	1390	شیراز Shiraz	شیخ الاسلامی و احمدی Sheykholeslami & Ahmadi	14
394	همبستگی پیرسون Pearson correlation	پرسشنامه هوش هیجانی بار- ان (۱۹۹۷) Bar-on EI Q(1997)	1389	تهران Tehran	نورعلی و عابدین Noorali & Abedin	15
370	تحلیل واریانس و T مستقل ANOVA and independent T	پرسشنامه هوش هیجانی بار- ان (۱۹۹۷) Bar-on EI Q(1997)	1388	کاشان Kashan	امینی و همکاران Amini & et al.	16

یافته‌ها

یکی از موضوعات مورد توجه در هر فراتحلیل، ارزیابی سوگیری انتشار است. منظور از سوگیری انتشار این است که یک فراتحلیل شامل تمام مطالعات انجام شده در مورد موضوع مورد بررسی نیست؛ ممکن است برخی از مطالعات به دلایل مختلف منتشر نشده باشد یا حداقل در مجلات نمایه سازی نشده باشد. زمانی که سوگیری انتشار وجود دارد، نتایج فراتحلیل تحت تأثیر قرار گرفته و برآوردهای نهایی حاصل از آن دارای تورش و خطا خواهد بود. پس لازم است سوگیری انتشار در گام های اولیه یک فراتحلیل شناسایی و تصحیح شود تا اعتبار نتایج افزایش یابد.

از لحاظ تفسیری در نمودارهای فانل یا کیفی شکل، مطالعاتی که خطای استاندارد پایین دارند و در بالای قیف جمع می شوند، دارای سوگیری انتشار نیستند. اما هر چه مطالعات به سمت پایین قیف کشیده

می شوند، خطای استاندارد آنها بالا می رود و سوگیری انتشارشان افزایش می یابد. بنابراین با توجه به شکل ۱ (نمودار کیفی پژوهش حاضر) از آنجا که متغیرهای مطالعات در بالای نمودار جمع شده است بر عدم وجود سوگیری انتشار صحنه می گذارد.



شکل ۱. نمودار کیفی خطای استاندارد توسط Z فیشر

Figure 1.

Funnel Plot of Standard Error by Fisher Z

سؤال اول: آیا مبتنی بر فرا تحلیل پژوهش‌های گزارش شده در زمینه رابطه بین هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی، می توان در مورد تأثیر و رابطه بین هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی تصمیم‌گیری کرد؟ برای پاسخ به این سوال، از روش ترکیب اندازه‌های اثر استفاده شده است. به همین دلیل، ابتدا به برآورد اندازه اثر تفکیکی پژوهش‌های گزارش شده پرداخته و سپس به اثرات ترکیبی ثابت و تصادفی کلی پرداخته شده است (جدول ۳).

جدول ۳. اطلاعات مربوط به انجام فراتحلیل بر روی پژوهش‌های نمونه

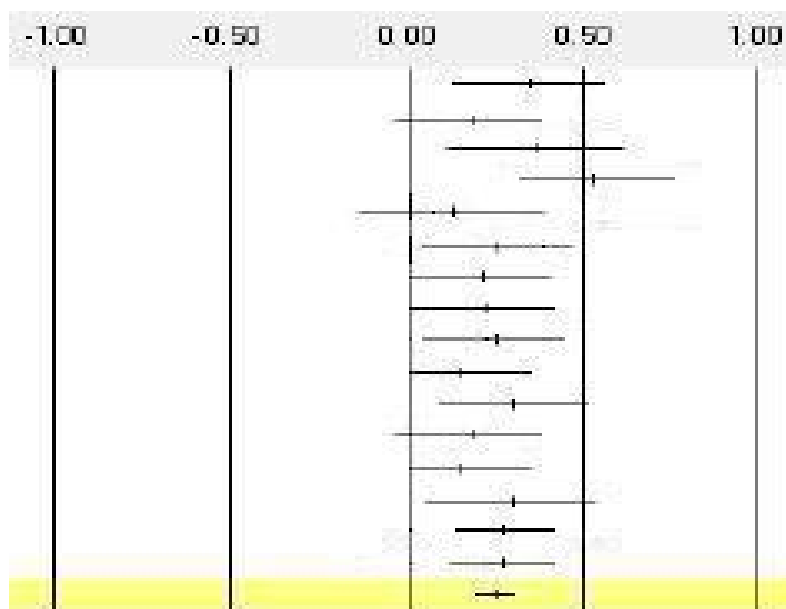
Table 3

Information on the Meta-analysis Performed on Sample Surveys

P	Z	حدبالا High	حدپایین Low	اندازه اثر Effect size	پژوهش Research	ردیف Row
.021	-2.78	.732	.123	.234	لعلی فاز و عسگری Asgari & Lali phase	1
<u>.132</u>	<u>-.984</u>	<u>1.034</u>	<u>.142</u>	<u>.341</u>	خلیلی آذر Khalil Azar	2
.012	-2.12	.739	.103	.353	نیکوگفتار Nikoogoftar	3
.001	-1.89	.837	.172	.291	تمنایی فر و همکاران Tamannaye far & et al.	4
<u>.217</u>	<u>-1.012</u>	<u>1.827</u>	<u>.135</u>	<u>.432</u>	شریفی و همکاران Sharifi & et al.	5
.003	-1.02	.923	.149	.217	طالب زاده و نوروزی Talebzade & Nooruzi	6
.023	-2.71	.657	.142	.482	چینی پرداز و همکاران Chinipardaz & et al.	7
.047	-1.30	.841	.091	.229	حنیفی و جویباری Hanifi & Juybari	8
.008	-2.51	.902	.118	.327	تمنایی فر و همکاران Tamannaye far & et al.	9
.004	-1.36	.872	.084	.362	فرمپینی فراهانی و همکاران Farmihani farahani & et al.	10
.043	-1.04	.648	.178	.298	لطفی عظیمی Lotfi Azimi	11
<u>.329</u>	<u>-.820</u>	<u>1.772</u>	<u>.128</u>	<u>.341</u>	اکبری و آقا یوسفی Akbari & Agha Yousefi	12
.023	-1.73	.855	.132	.339	پیشقدم و قنسولی Pishgadam & Gansuli	13
.043	-2.29	.843	.147	.421	شیخ الاسلامی و احمدی Sheykholeslami & Ahmadi	14
.012	-1.08	.730	.156	.267	نورعلی و عابدین Noorali & Abedin	15
.043	-1.63	.923	.126	.291	امینی و همکاران Amini & et al.	16
.000	-6.648	.641	.324	.432	اثرات ترکیبی ثابت <i>Effects of a fixed combination</i>	17
.000	-6.648	.641	.324	.432	اثرات ترکیبی تصادفی <i>The combined random effects</i>	18

جدول ۳ نشان می‌دهد که ردیف‌های ۲، ۵ و ۱۲ از ۱۶ پژوهش انتخاب شده، دارای سطح معناداری بزرگتر از ۰/۰۵ بوده و در نتیجه غیرمعنادار هستند و بقیه با اطمینان ۹۵ درصد معنادار می‌باشند. همچنین، ردیف‌های ۶ و ۷ به ترتیب دارای کوچکترین و بزرگترین مقدار اندازه اثر می‌باشند. در ضمن

هم اثرات ثابت و هم اثرات تصادفی در سطح ۰/۰۵ نیز معنادار می‌باشد و اندازه‌اثر ترکیبی همان مقدار ۰,۴۳۲ در نظر گرفته شد. در کل نمودار ۲، فاصله اطمینان‌های ۰/۹۵ مربوط به ۱۶ اندازه‌اثر محاسبه شده با استفاده از نمودار بیشه‌ای^۱ ارائه شده است. همان‌طور که در نمودار شماره ۲ مشاهده می‌شود به‌جز مطالعات شماره‌های ۲، ۵ و ۱۲ اندازه‌اثر سایر مطالعات مورد بررسی در سطوح ۰/۹۵ معنادار هستند و میانگین اندازه‌اثر کلی تمام ۱۶ مطالعه در هر مدل ثابت و تصادفی در سطح ۰/۰۱ معنادار است. قسمت پررنگ پایین نمودار مربوط به اندازه‌اثر ترکیبی می‌باشد. همچنین از این نمودار مشخص است، اندازه-اثرهایی که فاصله اطمینان آن‌ها وارد نیمه منفی نمودار شده‌اند از لحاظ آماری معنادار نیستند که شامل ۳ اندازه‌اثر می‌باشد.



نمودار ۲. فاصله اطمینان اندازه‌اثرهای متغیر هوش هیجانی با پیشرفت تحصیلی

Figure 2.

The Confidence Interval of Effect size of Emotional Intelligence & Academic Achievement

سؤال دوم: بر اساس روش فرا تحلیل، میزان اندازه اثر هوش هیجانی بر پیشرفت تحصیلی چقدر است؟ به عبارتی، هوش هیجانی چه قدر پیشرفت تحصیلی را تبیین می‌کند؟

جدول ۴. فراتحلیل رابطه بین هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی

Table 4

Meta-analysis of the Relationship between Emotional Intelligence and Academic Achievement

سؤال Question	تعداد سند The number of document	اثرات ترکیبی ثابت Effects of a fixed combination	اثرات ترکیبی تصادفی The combined random effects	اریانس تبیین شده Explained variance	فاصله اطمینان ۹۵٪ Confidence interval	آزمون همگنی Homogeneity Test (X ²)	درجه آزادی DF	سطح معناداری Sig
رابطه‌ی هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی The relationship between emotional intelligence and academic achievement	16	.432	.432	.19	.324 .641	.414*	15	.772

بر اساس جدول ۴ میانگین اندازه اثر هوش هیجانی (اثرات ترکیبی تصادفی) بر پیشرفت تحصیلی در نمونه مورد بررسی معادل ۰/۴۳۲ می‌باشد. چون این اندازه برآورد شده در محدوده فاصله اطمینان (۰/۴۳۲ تا ۰/۳۲۴) می‌باشد، لذا رابطه بین هوش هیجانی بر پیشرفت تحصیلی تأیید می‌شود. ولی آزمون همگنی این آزمون دارای مقادیر معنادار نیست. یعنی؛ میان اندازه‌های اثر به دست آمده تفاوت معناداری وجود دارد و این به معنای ناهمگون بودن اندازه اثرهای به دست آمده است. این ناهمگونی یافته‌ها نشان از وجود متغیری تعدیل کننده نیز دارد که نتایج بررسی روی متغیرهای به دست آمده را تحت تأثیر قرار داده است. اما در تحقیق حاضر با توجه به این که ویژگی‌های نمونه‌های آماری مطالعات مورد نظر کاملاً تفکیک شده و شفاف نبود، امکان تقسیم مطالعات به زیرگروه‌ها بر اساس متغیرهای تعدیل گر وجود نداشت. بنا بر این، محققین در شناسایی متغیرهای تعدیل کننده با محدودیت مواجه شدند. در نهایت برای بررسی دقیق تر مطابق با جدول ۵، از جدول اندازه اثر کوهن برای تفسیر اندازه اثر استفاده شده است.

جدول ۵. تفسیر برآورد اندازه اثر بر اساس جدول اندازه اثر کوهن

Table 5

The Interpretation of Effect size Estimates Eased on Cohen

D	R	اندازه اثر Effect size
.3	.2	کم Low
.6	.3	متوسط Medium
.9	.6	زیاد High

بر اساس جدول ۵، اندازه اثر محاسبه شده مبتنی بر اندازه اثر، d کوهن، تقریباً بالاتر از حد متوسط می‌باشد. با این تفسیر، می‌توان گفت بین هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی رابطه معنادار وجود دارد.

نتیجه گیری

این فراتحلیل با هدف تعیین اندازه اثر ترکیبی رابطه‌ی بین هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی انجام گرفت. نتایج نشان داد که اندازه‌ی اثر ترکیبی کلی هوش هیجانی بر روی پیشرفت تحصیلی برای مدل اثرات ثابت برابر با $0/432$ و برای مدل اثرات تصادفی برابر با $0/432$ است. بر طبق معیار کوهن (۱۹۸۸) اندازه اثر ترکیبی مدل اثرات تصادفی که برابر $(0/432)$ به دست آمد یک اندازه اثر متوسط به بالا محسوب می‌گردد. یافته‌های این فراتحلیل تأییدی بر برخی از پژوهش‌های قبلی از جمله پژوهش‌های امینی و همکاران (۱۳۸۸)، پیشقدم و قنسولی (۱۳۸۷)، بشارت و همکاران (۱۳۸۵)، نوبریان و نوروزی (۱۳۹۰)، چینی‌پرداز و همکاران (۱۳۹۰)، طالب‌زاده و نوروزی (۱۳۹۰)، نورعلی و عابدین (۱۳۸۹)، حنیفی و جویباری (۱۳۸۹)، لعلی‌فاز و عسگری (۱۳۸۷)، تمنایی‌فر و همکاران (۱۳۸۹)، فرمهینی‌فراهانی و همکاران (۱۳۸۷)، لطفی‌عظیمی (۱۳۸۵)، نیکوگفتار (۱۳۸۸)، شیخ‌الاسلامی و احمدی (۱۳۹۰)، نورعلی و عابدین (۱۳۹۰) و است، اما با پژوهش‌های شریفی و همکاران (۱۳۹۰)، اکبری و آقاییوسفی (۱۳۸۹) و خلیلی‌آذر (۱۳۸۶) ناهمسو است. به عبارت دیگر، هوش هیجانی نقش زیادی را در تبیین واریانس پیشرفت تحصیلی افراد باز می‌نماید. با این بیان می‌توان گفت؛ هوش هیجانی به عنوان یک عامل روانشناختی و مهم با پیشرفت تحصیلی رابطه معناداری دارد. چراکه هوش هیجانی به عنوان مؤلفه‌ای قابل قبول در عرصه‌ی یادگیری، توانسته است در رشد و توسعه یادگیری افراد مؤثر واقع شود و با توجه به اندازه اثر $(0/432)$ ، می‌توان به صراحت گفت که با افزایش قابلیت هوش هیجانی در دانش‌آموزان و آموزش به موقع آن در کلاس‌های درس، شاهد موفقیت‌های تحصیلی بیشتر گردید و علاوه بر این می‌توان از برنامه‌های هوش هیجانی جهت ارتقاء یادگیری در مدارس جهت تحصیل سایر مهارت‌های آموزشی بهره برد.

اگرچه انجام آزمون‌های مختلف در زمینه سنجش اندازه اثر، سوگیری انتشار و آزمون همگنی نشان از دقت و صحت یافته‌های این پژوهش دارد، اما وجود متغیرهای تعدیل کننده به عنوان یکی از یافته‌های این پژوهش محسوب می‌شود که پژوهش حاضر با توجه به اطلاعات ناکافی به دست آمده از پژوهش‌های پیشین، موفق به شناسایی آن نشده است. بنابراین، شناسایی متغیرهای تعدیل کننده اگرچه یکی از اهداف پژوهش حاضر نیست، اما می‌تواند یکی از محدودیت‌های ذاتی این پژوهش به حساب آید که پژوهشگران آتی می‌توانند نسبت به شناسایی این دسته از متغیرهای در تحقیقات خویش اقدام نمایند. از محدودیت‌های دیگر این پژوهش، نبود اسناد پژوهشی با شیوه فراتحلیل در این حوزه در داخل کشور بود که محققان را در مقایسه نتایج به دست آمده در تنگنا قرار داد و از آنجا که این تحقیق جزو سودمندترین تحقیقات در حیطه فراتحلیل تحقیقات انجام شده در حوزه هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی

است، می‌تواند در جهت تعمیم‌پذیری بیشتر مورد توجه دیگران قرار گیرد؛ در هر حال جامعه آماری مدنظر این پژوهش به لحاظ دانش‌آموزمحور بودن می‌تواند بسیار مفید واقع شود و در تعمیم‌پذیری نتایج آن در آموزش و پرورش کشور مؤثر واقع شود. نهایتاً باید اذعان کرد که در این فراتحلیل سعی شد تا با یکپارچه کردن میزان اندازه اثر، رابطه بین هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی بررسی گردد. اما تنها یک بررسی در این رابطه کافی نبوده و لازم است که این پژوهش در سایر کشورها و نظام‌های آموزشی و با استفاده از ابزارهایی به غیر از پرسشنامه و ترجیحاً به صورت کیفی نیز صورت گیرد، و نتایج آن‌ها با نتایج بدست آمده در این تحقیق مقایسه شود.

References

منابع

- آقایار، سیروس و شریفی‌درآمدی، پرویز (۱۳۸۶). **هوش هیجانی کاربرد هوش در قلمرو هیجان**، (چاپ دوم). انتشارات سپاهان اصفهان.
- اکبرزاده، نسرین (۱۳۸۳). **هوش هیجانی، دیدگاه سالووی و دیگران**. تهران: انتشارات فارابی.
- اکبری، مهرداد و آقاییوسفی، علیرضا (۱۳۸۹). رابطه بین هوش سیال، ابعاد شخصیت و هوش هیجانی با موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع دبیرستان. **فصلنامه روانشناسی کاربردی**، ۴(۱۴)، ۴۴-۵۷.
- بشارت، محمدعلی؛ شالچی، بهزاد و شمسی‌پور، حمید (۱۳۸۵). بررسی رابطه‌ی هوش هیجانی با موفقیت-تحصیلی دانش‌آموزان، **اندیشه‌های نوین تربیتی**، ۲(۳ و ۴)، ۷۳-۸۴.
- پیشقدم، رضا و قنسولی، بهزاد (۱۳۸۷). نقش هوش هیجانی در یادگیری زبان انگلیسی و موفقیت-تحصیلی. **پژوهش زبان‌های خارجی**، ۴۳، ۴۱-۵۴.
- تمنایی‌فر، محمدرضا؛ صدیقی ارفعی، فریبرز و سلامی‌محمدآبادی، فاطمه (۱۳۸۹). رابطه‌ی هوش-هیجانی، خودپنداره و عزت نفس با پیشرفت تحصیلی. **فصلنامه‌ی پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی**، ۵۶، ۹۹-۱۱۳.
- جمالی پاقلعه، سمیه؛ عابدی، احمد؛ آقایی، الهام و زارع، راضیه (۱۳۸۹). فراتحلیل جامع رابطه هوش-هیجانی و سلامت روان. **فصلنامه‌ی علمی - پژوهشی پژوهش در سلامت روانشناختی**، ۴(۳) و ۴، ۳۱-۲۱.
- چینی‌پرداز، زهرا؛ غفوریان بروجردنیا، مه‌ری؛ پاسالار، پروین؛ شیروی‌خوزانی، ابوالفضل و کشاورز، عاطفه (۱۳۹۰). بررسی هوش هیجانی و ارتباط آن با پیشرفت تحصیلی در دانشجویان پزشکی کار آموز دانشگاه علوم پزشکی دانشگاه تهران سال ۸۸-۸۶. **گام‌های توسعه در آموزش پزشکی**. ۸ (۲) ۱۶۷-۱۷۲:
- حاتمی، جواد (۱۳۸۵). **فراتحلیل، روشی مغفول در ارزیابی پژوهش‌های قلمرو برنامه‌ریزی درسی در ایران**، تهران: انتشارات سمت.

حدادی کوهسار، علی اکبر (۱۳۸۸). رابطه مولفه های هوش هیجانی با سلامت روان‌شناختی و موفقیت-تحصیلی: نقش تعدیل‌کنندگی جنس، دانش و پژوهش در علوم تربیتی - برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان، ۲۲، ۱۱۸-۹۹.

حنیفی، فریبا و جویباری، آریتا (۱۳۸۹). بررسی رابطه هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه شهر تهران، فصلنامه‌ی علمی - پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی، ۴۴-۲۹، خائف‌الهی، احمدعلی و دوستار، محمد (۱۳۸۲). ابعاد هوش هیجانی، مدیریت و توسعه، ماهنامه‌ی تدبیر، ۱۸، ۶۲-۵۲.

خلیلی آذر، هایده (۱۳۸۶). مقایسه هوش هیجانی دانش‌آموزان تیزهوش و عادی و رابطه آن با پیشرفت-تحصیلی، دانش و پژوهش در علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان، ۱۴، ۱۰۷-۱۲۴.

سیدکلان، میرمحمد؛ صوری، صداقت و ملکی‌آوارسین، صادق (۱۳۹۱). بررسی رابطه بین هوش هیجانی و یادگیری‌سازمانی کارکنان ادارات آموزش و پرورش شهرستان‌های مغان، فصلنامه‌ی رهبری و مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار، ۶(۴)، ۴۵-۶۰.

سیف، علی اکبر (۱۳۸۴). اندازه‌گیری سنجش و ارزشیابی آموزشی، (چاپ هفتم ویرایش سوم). تهران: نشر دوران.

شریفی، نسترن؛ گنجی، حمزه؛ هاشمیان، کیانوش و نجفی‌زند، جعفر (۱۳۹۰). مقایسه سهم هوش‌شناختی، خلاقیت و هوش هیجانی در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان و دانشجویان در سطوح مختلف تحصیلی، فصلنامه‌ی تازه‌های روانشناسی صنعتی/سازمانی، ۲(۶)، ۱۷-۲۹.

شیخ‌الاسلامی، راضیه و احمدی، ساره (۱۳۹۰). رابطه هوش هیجانی و رضایت از تحصیل در دانش‌آموزان، مجله‌ی علوم رفتاری، ۵(۲)، ۱۳۵-۱۴۲.

طالب‌زاده نوبریان، محسن؛ ابولقاسمی، محمود؛ عشوری‌نژاد، فاطمه و موسوی، سیدحسین (۱۳۹۰). بررسی روابط ساختاری خودپنداره، یادگیری خودتنظیمی و موفقیت تحصیلی دانشجویان. روش‌ها و مدل‌های روانشناختی، ۱(۴)، ۶۵-۸۰.

طالب‌زاده نوبریان، محسن و نوروزی، عباس‌علی (۱۳۹۰). رابطه‌ی بین هوش هیجانی و آگاهی فراشناختی از راهبردهای خواندن با عملکرد تحصیلی دانشجویان گروه علوم تربیتی دانشگاه شهید بهشتی. فصلنامه‌ی علمی - پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، ۲(۲)، ۱-۲۲.

عریضی، حمیدرضا؛ عابدی، احمد و احمدی‌فروشان، سیدحیب‌اله (۱۳۹۲). فرا تحلیل اثربخشی مداخلات روان‌شناختی بر میزان اضطراب امتحان در ایران باروش روزنتال و رابین. مجله‌ی روان‌شناسی مدرسه، ۲(۲)، ۱۱۸-۹۹.

فرمهبینی‌فراهانی، محسن؛ عبدالملکی، جمال و رشیدی، زهرا (۱۳۸۷). بررسی رابطه هوش هیجانی، یادگیری خودتنظیمی و ساختارهدف با پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان پایه اول متوسطه شهرستان قروه. *دوماهنامه علمی - پژوهشی دانشگاه شاهد*، ۱(۳۰)، ۸۵-۹۷.

لطفی‌عظیمی، افسانه (۱۳۸۵). رابطه هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی. *مجله‌ی روانشناسی کاربردی، دانشگاه آزاد اسلامی رودهن*، ۱(۲)، ۷۶-۸۲.

لعلی‌فاز، احمد و عسگری، عباس (۱۳۸۷). توان پیش‌بینی هوش هیجانی و متغیرهای جمعیت‌شناختی در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تیزهوش. *مطالعات تربیتی و روانشناسی*، ۹(۱)، ۱۶۷-۱۸۱.

نیکوگفتار، منصوره (۱۳۸۸). آموزش هوش هیجانی، ناگویی خلقی، سلامت عمومی و پیشرفت تحصیلی. *فصلنامه‌ی روانشناسان ایرانی*، ۵(۱۹)، ۱۸۷-۱۹۸.

نورعلی، زهره و عابدین، علیرضا (۱۳۸۹). مقایسه‌ی متغیرهای هوش هیجانی و راهبردهای مقابله‌ای در موفقیت و عدم موفقیت در آزمون سراسری. *فصلنامه‌ی مطالعات روانشناسی تربیتی*، ۷(۱۱)، ۱۰۹-۱۲۴.

هومن، حیدرعلی (۱۳۸۷). *راهنمای عملی فراتحلیل در پژوهش علمی*. تهران: انتشارات سمت.

Adeyemo, D. A. (2007). Moderating influence of Emotional intelligence on the link between academic self-efficacy and achievement of University students. *Psychology and Developing Societies*, 19(2), 199-213.

Aghayar, S., & Sharifi daramadi, P. (2007). *Emotional Intelligence «application realm of emotional intelligence» (2 ed.)*. Esfahan: Sepahan Press [In Persian].

Akbarzadeh, N. (2004). *Emotional intelligence, vision of Salovey and others*. Farabi Publications [In Persian].

Akbari, M., & Aghayousefi, A. R. (2010). The relationship between fluid intelligence, personality dimensions and emotional intelligence and academic achievement of high school students. *Journal of Applied Psychology*, 4- 2 (14), 44-57 [In Persian].

Areizi, H., Abedi, A., & Ahmadi Forooshany, S. H. (2013). Applying Rosenthal and Robin's method to meta-analysis of the effectiveness of psychological interventions on the rate of test anxiety in Iran. *Journal of School Psychology*, 2(1), 127-133 [In Persian].

Bar-On, R., & Parker, J. D. A. (2000). *The handbook of emotional intelligence: Theory, development, assessment, and application at home, school, and in the workplace*. San Francisco, Calif: Jossey-Bass.

Besharat, M. A., Shalchi, B., & Shamsi Pour, H. (2006). The relationship between emotional intelligence and academic achievement. *New Ideas in Education*, 2(3), 73 – 84 [In Persian].

Brackett, M. A., Mayer, J. D., & Warner, R. M. (2003). Emotional intelligence and its relation to everyday behavior. *Personality and Individual Differences*, 36, 1387-1402.

- Busari, A. O. (2000). *Stress inoculation training and Self-statements monitoring techniques on the reduction of. test anxiety among adolescent underachievers in Ibadan metropolis Nigeria*. (Unpublished Ph. D. thesis), university of Ibadan.
- Cherniss, C. (2002). *The Business Case for Emotional Intelligence*, Rutgers University, 2002, www.einconsortium.org Ciarrochi, Joseph. Forgas, Joseph. D. Mayer, John, Emotional Intelligence in Everyday's Life, 2001, Philadelphia, PA: Psychology press.
- Cherniss, C. (2001). *Emotional Intelligence and Organizational Effectiveness*. Annual Meeting of society for Industrial and organizational Psychology New. Chapter one. LA, April 15.
- Chinipardaz, Z., Ghafourian Boroujerdni, M., Pasalar, P., Shiravy khozany, A., & Keshavarz, A. (2012). Investigation of Emotional Intelligence and Its Relationship with Academic Achievement in Medical Students of Tehran University of Medical Sciences in 2008-2009. *Strides in Development of Medical Education*, 8 (2), 167-172 [In Persian].
- Cohen, J. (1988). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences (Seconded)*. Hillsdale, N J: Lawrence Erlbaum Associates.
- Cotton, K., & Wiklund, K. (2005). *Parent involvement in education*. Available at: <http://www.nwrel.org/>.
- Farmahini Faraha, M., Rashidi, Z., & Abdolmaleki, J. (2008). An Investigation of the Effect of Emotional Intelligence, Self- Regulation Learning and Classroom Goal Orientation on Educational Progress of the Male Students of the First Year of High School in Qorve. *TLR*, 1(30), 85-98 [In Persian].
- Golman, D. (1995). *Emotional Intelligence*, New York. Bantam Books.
- Golman, D. (1998). *Working with Emotional Intelligence*. Bantam Book.
- Haddadi, kuhsar, A. (2009). The relationship between emotional intelligence and mental health and academic success: Moderating Role of Gender. *Science and Research in Education - Curriculum, Islamic Azad University*, 22, 99-118 [In Persian].
- Hanifi, F., & Juybari, A. (2009). A study on the relationship between emotional intelligence and academic achievements of high school students of Tehran. *Scientific-Reserch Journal of Educational Management Research*, 5, 29-44 [In Persian].
- Hatami, J. (2006). *Meta-analysis a neglected method to evaluate the research in curriculum development in Iran*. Tehran: samt Publisher [In Persian].
- Hein, S. (2004). *Short definition of emotional intelligence*. Emotional Intelligence, Homepage.
- Houman, H. A. (2009). *Practical guide of meta-analysis in scientific research*. Tehran: SAMT Publications [In Persian].
- Jamali Pagaleh, S., Abedi, A., Agaye, A. & Zare, R. (2010). Comprehensive meta-analysis of emotional intelligence and mental health. *Mental Health Journal of Research*, 4(3 & 4), 21-31 [In Persian].

- Khaef, Elahi, A., & Doustar, M. (2003). Dimensions of emotional intelligence. Management and Development. *Tadbir Monthly*, 18, 52-63 [In Persian].
- Khalil-azar, H. (2007). Comparing Emotional Intelligence of Gifted and Normal Students and its Effects on Educational Progress. *Danesh va Pazhouhesh in Educational Science*, 4(14), 107-124 [In Persian].
- Kierstead, J. (1999). *Human resource management trends and issues: Emotional intelligence (EI) in the workplace*. Research Directorate, Policy Research and Communications Branch, Public Service Commission Branch, Public Service Commission of Canada.
- Lalifaz, A., & Asgari, A. (2008). The predictive power of Emotional Intelligence and Demographic Variables in Gifted Students Academic Achievement. *Psychology and Education Studies of Mashhad University*, 9(1), 167-181 [In Persian].
- Lotfi Azimi, A. (2007). The relationship between Emotional Intelligence and Academic Progress. *Journal of Applied Psychology, Islamic Azad University Branch*, 1 (2), 76-82 [In Persian].
- MacCann, C., Fogarty Gerard, J., Zeidner, M., & Roberts Richard D. (2011). Coping mediates the relationship between emotional intelligence (EI) and academic achievement. *Contemporary Educational Psychology*, 36(1), 60-70.
- Marquez, P. G., Martin, R.P., & Bracket, M. A. (2006). Relating emotional intelligence to social competence and academic achievement in high school students. *Psichotema*, 18(1), 18-23.
- Mayer, J. D., Salovey, P. & Caruso, D. (2000). Models of emotional intelligence. In R.J. Sternberg (Ed.) *Handbook of human intelligence*, (pp. 396-420) New York: Cambridge University Press.
- Mikolajczak, M., Petrides, K. V., Coumans, N., & Luminet, O. (2009). The moderating effect of trait emotional intelligence on mood deterioration following laboratory- induced stress. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, 9, 455-477.
- Migdely. C., Kaplan, A., Middleton, M., & Meaner. M. L. (1998). The development and validation of scales assessing student's achievement goal orientation. *Contemporary Educational Psychology*, 23, 113-131.
- Nikoogoftar, M., (2008). Emotional intelligence training, alexithymia, general health and academic achievement. *Iranian Journal of Psychology*, 5(19), 187-198 [In Persian].
- Nourali, Z., & Abedin, A. (2010). Comparing the Variables of Emotional Intelligence and Coping Strategies in University Entrance Examination Success and Failure. *Journal of Educational Psychology Studies*, 7(11), 109-124 [In Persian].
- Talebzade, M., Abolghasemi, M., Ashore, Nejad, F., & Mosavi H. (2011). Structural relationship between self-concept, self-regulated learning and academic achievement of students. *Psychological Methods & Models*, 1(4), 65-80 [In Persian].

- Talebzadeh Nobarian, M., & Norouzi, A. A. (2011). The relationship between emotional intelligence and metacognitive awareness of reading strategies with the academic performance of students of education. *Journal of Science Research New Approach*, Manag Islam Azad Univ Shiraz, 2(2), 1-22 [In Persian].
- Tamannaifar, M. R., Sedighi Arfai, F., & Salami Mohammadabadi, F. (2010). Correlation between emotional intelligence, self-concept and self-esteem with academic achievement. *Education Strategy Med Science*, 3(3), 121-126 [In Persian].
- Pishghadam, R., & Ghonsooly, B. (2008). A quantitative analysis of the relationship between emotional intelligence and foreign language learning. *Foreign Language Study*, 43(1), 41-56 [In Persian].
- Parker, J. D. A., Creque Sr., Ronald E., Barnhart, David L., Harris, Jan I., Majeski, Sarah A.; Wood, Laura M., Bond, Barbara J., Hogan, Marjorie J. (2004). Academic achievement in high school: Does emotional intelligence matter? *Personality and Individual Differences*, 37(7), 1321-1330.
- Parker, J. D.A., Summerfeldt, L. J., Hogan, M. J., & Majeski, S. A. (2004). Emotional intelligence and academic success: examining the transition from high school to university. *Personality and Individual Differences*, 36(1), 163-172.
- Payton, J., Weissberg, R. P., Durlak, J. A., Dymnicki, A. B., Taylor, R. D., Schellinger, K. B., & Pachan, M. (2008). *The positive impact of social and emotional learning for kindergarten to eighth-grade students: Findings from three scientific reviews*. Chicago, IL: Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning.
- Qualter, P., Gardner, K. J., Pope, D., Hutchinson, J. M., & Whiteley, H. E. (2012). Ability emotional intelligence, trait emotional intelligence, and academic success in British secondary schools: A 5-year longitudinal study. *Learning and Individual Differences*, 22, 83-91.
- Salovey, P., & Mayer, J. D. (1990). Emotional intelligence. *Imagination, Cognition, and Personality*, 9, 185-211.
- Seyyed kalan, M. S., Suri, S., & Maleki Avarsin, S. (2012). The relationship between emotional intelligence and organizational learning of the staff in the education departments of Moghan. *Journal of Leadership and Educational Administration*, 4, 45-60 [In Persian].
- Sharifi, N., Ganji, H., Hashemiyani, K., & Najafi Zand, J. (2011). A comparison of the proportion of the cognitive intelligence, creativity, and emotional intelligence in predicting the academic achievement at different educational stages. *Journal of Modern Industrial/Organization Psychology*, 2(6), 17-29 [In Persian].
- Sheykholeslami, R., & Ahmadi, S. (2011). The relationship between emotional intelligence and academic satisfaction among students. *Behavioral Science*, 5(2), 135-142 [In Persian].
- Weisinger, H. (1998). *Emotional Intelligence at work*. (1st ed.) Jossey Bass.

